

Perusasteen koulujen määrä 1950-1986. Suomen kartasto vihko 330 Koulutus tiede kulttuuri. Maanmittaushallitus, Suomen maantieteellinen seura 1989.

1960-luvun koulu: lakeja ja tilastoja

Koulutustaso nousi nopeasti 1960-luvulla. Koulurakennusten määrää, sijaintia ja laatua määrittivät lait ja asetukset sekä normit. Näistä keskeisimmät on kuvattu alla. Eri lähteistä kootut graafiset esitykset ja tilastotiedot havainnollistavat kehityksen suuria linjoja.

Kansakoululaki uudistettiin 1957 ja kansakouluasetus 1958. Merkittävimmät muutokset olivat koulun pidentäminen kahdeksanvuotiseksi ja kansalaiskoulun käyttöönotto. Säädettiin, että kansalaiskoulun tuli liittyä läheisesti elinkeinoelämään sekä luoda pohja ammattiopetukselle.

Kansakoulujen paikat ja koulupiirit tuli laatia siten, ettei koulumatka ollut yleensä yli viittä kilometriä. Varsinainen kansakoulu tuli yleensä perustaa, jos siihen tulevia lapsia oli vähintään 27. Myös koulurakentamista säädeltiin. Kansakoululla tuli olla oma tarkoitukseen hyväksytty huoneisto. Kansakoulun tontilla tai sen läheisyydessä tuli olla oppilaiden välituntien viettoon ja urheiluharjoituksiin soveltuva leikkikenttä. Kansalaiskoulussa, jossa opetettiin maataloutta, tuli olla kasvi- ja puutarha sekä kokeilupalsta. Koulun ympäristön kaunistamisesta oli huolehdittava.

Maalaiskunnat ja kauppalat saivat 1950-luvun tapaan omien kansakoulurakennusten hankkimiseksi ja perusparannukseen avustusta ja lainaa valtiolta. Myös kunnossapitoon oli mahdollista saada avustuksia. Valtionneuvosto päätti perusteista, joilla valtion tukea myönnettiin ja antoi normaalihintapäätökset vuosittain. Tavoitteena oli, että hinnat vastasivat keskimääräisiä rakennuskustannuksia. Myös kaupungit saivat nyt omien koulurakennustensa kunnossapitoon valtionapua, mutta suhteellisesti vähemmän kuin maalaiskunnat ja kauppalat.

Koulun sijoituspaikan oli oltava asutuksen läheisyydessä ja oppilaiden koulumatkojen kannalta mahdollisimman edullinen. Koulutontin tuli olla riittävän suuri, terveellinen ja rauhallinen. Rakennusten ja leikkikentän tuli olla tarkoituksenmukaisesti sijoitettavissa tontille. Myös liikenneturvallisuus tuli huomioida. Varsinaisen kansakoulun, kansalaiskoulun ja keskikoulun huonetilat oli mahdollisuuksien mukaan sijoitettava niin lähelle toisiaan, jotta voitiin käyttää yhteisiä rakennuksia ja opettajia. Koulutontin sopivuudesta tuli hankkia koululääkärin lausunto.

Rakentamistarpeista tuli laatia yksityiskohtainen tutkimus, mikä oli kansakoululautakunnan vastuulla tai kansakoulun johtokunnan ja kansakouluntarkastajan vastuulla.

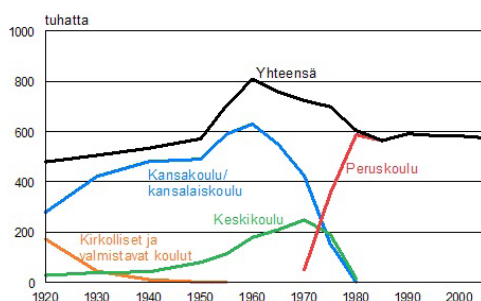
Uudisrakennusten rakennusohjelma tuli vahvistaa kouluhallituksessa, joka saattoi muuttaa ohjelmaa voimassa olevien säännösten ja määräysten mukaiseksi. Myös pääpiirustukset ja työselitys oli vahvistettava kouluhallituksessa ennen rakentamiseen ryhtymistä.

Maaseudulla kansakoulujen määrä oli suurimmillaan 1950-luvulla, mutta vähentyi maaltamuuton takia. Kaupungeissa kansakoulujen määrä kasvoi ripeästi vielä 1960-luvullakin.

Kansakoululaki oli voimassa kymmenisen vuotta. Lakia muutettiin 1960-luvun lopulla, koska siirryttiin peruskouluun (Laki koulujärjestelmän perusteista 467/1968).

Peruskoulua edeltäneessä järjestelmässä kansakoulun neljänneltä luokalta pyrittiin oppikouluun, joka avasi tien jatko-opintoihin, esimerkiksi ylioppilastutkintoon. Kansakoulun kävivät ne, jotka eivät päässeet oppikouluun tai joiden vanhemmilla ei ollut edellytyksiä kouluttaa lapsiaan. Oppikoulu oli yleensä maksullinen. Perheiden toimeentulon paraneminen lisäsi oppikoulun aloittaneiden määrää. Oppikouluun tuli aikaisempaa enemmän sellaisten perheiden lapsia, joiden vanhemmat eivät olleet käyneet oppikoulua.

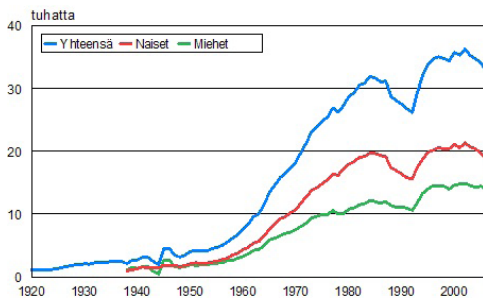
Vuonna 1960 lähes 40 % ikäluokasta aloitti oppikoulun. 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa jo 60 % ikäluokasta siirtyi keskikouluun eli oppikoulun alaluokille. Lukion eli oppikoulun yläluokat aloitti 1950-luvun alussa vajaat 10 % ikäluokasta. Tämän jälkeen lukion käyntiaste kohosi nopeasti, 1960 lukion aloitti vajaat 20 % ikäluokasta ja 1980 noin 50 %. Oppikouluja oli 1961 474 ja 1967 614.

Yleissivistävän peruskoulutuksen oppilasmäärä 1920-2005. Tilastokeskus.

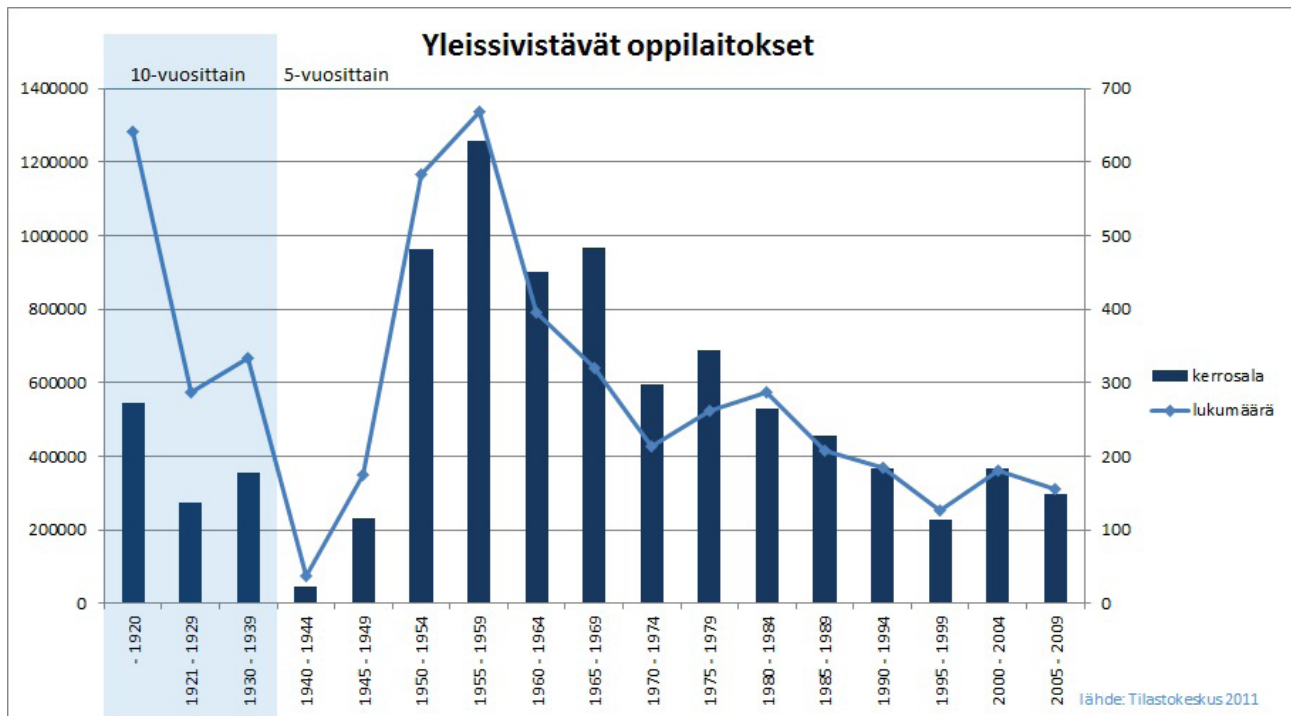
Koulutustaso on kohonnut nopeasti

Ylioppilastutkintojen määrä ylitti 10 000 vuonna 1963, vuonna 1967 valmistui 14 069 ylioppilasta, 1973 ylioppilaiden lukumäärä ylitti jo 20 000.

Ylioppilastutkinnot 1920-2006. Tilastokeskus.

Koulurakennusten määrä

Taulukko yleissivistävien oppilaitosten lukumäärästä ja kerrosalasta. Taulukko kuvaa 31.12.2010 tilannetta. Se perustuu Rakennus- ja huoneistorekisteriin, joka on perustettu 1980-luvun alussa. Kaavioissa eivät näy purettujen tai käyttötarkoituksen muutosten määrät. Tilastokeskus.

Koulurakennusten kokonaismäärä on laskenut koko 2000-luvun alun. Peruskoulujen määrä oli 2005 lähes 3 600 ja syksyllä 2015 toiminnassa oli noin 2 500 koulua. Määrä putosi yli sadalla koululla joka vuosi.

Kartta kuvaa niitä 1960-luvun koulurakennuksia, jotka rekisterin mukaan olivat koulukäytössä 2007. Lähde: Väestörekisterikeskuksen rakennus- ja huoneistorekisteri, 12/2007. Museovirasto.

Lähteet

Kansakoululaki 247/1957.

Kansakouluasetus 321/1958.

Laki koulujärjestelmän perusteista 467/1968.

”Esi- ja peruskouluopetus 2015”. Suomen virallinen tilasto. Koulutus 2015. Tilastokeskus.

”Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset 2010”. Suomen virallinen tilasto. Koulutus 2011. Tilastokeskus.

Koulutus Suomessa: yhä enemmän ja yhä useammalle. Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/tup/suomi90/marraskuu.html> (haettu 23.5.2017).

Suomen tilastolliset vuosikirjat: Suomen tilastollinen vuosikirja 1967. Suomen tilastollinen vuosikirja 1978. <http://www.doria.fi/handle/10024/67152> (haettu 23.5.2017).

Tilastokeskus, Koulutus Suomessa: yhä enemmän ja yhä useammalle <http://www.stat.fi/tup/suomi90/marraskuu.html> (haettu 23.5.2017).